

ΟΙ «ΧΑΛΑΣΜΟΙ» ΤΗΣ ΣΕΛΙΤΣΗΣ (ΕΡΑΤΥΡΑΣ)

Μεταξύ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων παραδόσεων τῶν κατοίκων τῆς ἰδιαιτέρας μου πατρίδος Ἐρατύρας (Σελίτσης)¹ ἐπιζῆ καὶ μία, ἣτις ὀμιλεῖ περὶ ἐνὸς «χαλασμοῦ» τῆς κωμοπόλεως. Ὁ χρόνος ὅμως καθ' ὃν ἔλαβε χώραν οὗτος εἶναι συγκεκριμένος. Οἱ μὲν λέγουσι, ὅτι ἔγινε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, οἱ δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἁλῆ πασᾶ καὶ ἕτεροι τοποθετοῦν τὸν «χαλασμόν» κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Τοῦτον συνδέουν μάλιστα καὶ μετὰ γεγονότα ἄλλα κοινωνικῆς σημασίας, ὡς τὴν μετανάστευσιν ἑκατὸν οἰκογενειῶν εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην, καὶ μάλιστα εἰς Βιέννην, καὶ ἑτέρων ἑκατὸν πενήκοντα εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἐκ τῆς ἐρεῦνης διαφόρων ἀρχείων, ἐκ τῆς μελέτης διαφόρων ἐνθυμήσεων καὶ ἄλλων κατεσπαρμένων πληροφοριῶν καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τούτων μεθ' ἑτέρων ἱστορικῶν γεγονότων διεπιστώσαμεν τὰ ἑξῆς: Ἡ κωμόπολις αὕτη πολλάκις μὲν ἐληλητήθη καὶ ἐδοκιμάσθη δεινῶς ὑπὸ ἐπιδραμόντων Τουρκαλβανῶν Γκέκηδων κατὰ τὸν 18ον καὶ 19ον αἰῶνα, δύο ὅμως φορές ἐδηώθη καὶ κατεστράφη ὀλοσχερῶς διασκορπισθέντων τῶν τέκνων τῆς πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

Ὁ πρῶτος «χαλασμός» ἔλαβε χώραν τὸ 1774, ὡς τοῦτο διέσωσε μέχρις ἡμῶν γραπτὴ μαρτυρία, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ ἐπιβεβαιοῖ ἡ προφορικὴ παράδοσις. Τὸ ἔγγραφον τεκμήριον εἶναι μία ἐνθύμησις ἐπὶ φύλλων βιβλίου λόγων τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ. Ταύτην εὑρομεν εἰς τὰ κατάλοιπα τοῦ ἐκ πάπου θεοῦ μας Γαβριὴλ Γκαντώνα, τοῦ χρηματίσαντος ἐπὶ τεσσαράκοντα περίπου ἔτη ἡγουμένου τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Ἐρατύρας. Ἡ σπουδαιοτάτη αὕτη διὰ τὴν τοπικὴν ἱστορίαν ἐνθύμησις, τὴν ὁποίαν φυλάσσω εἰς τὸ ἀρχεῖόν μου, καταλαμβάνει τὰ περιθώρια δύο σελίδων, τῶν ρπ' καὶ ρπα'. Ἡ γνησιότης τῆς πολυτίμου ταύτης μαρτυρίας ἐπαληθεύεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ ὑπογράφων ταύτην Καλλίνικος εἶναι πρόσωπον ὑπαρκτόν, μοναχὸς ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου καὶ μάλιστα ἀδελφὸς τοῦ τότε ἡγουμένου Νεοφύτου. Πληροφορεῖ λοιπὸν ἡμᾶς ὁ Καλλίνικος, ὅτι τὴν 1ην Ἀπριλίου τοῦ 1774, ἡμέραν Δευτέραν, εἰσῆλθον εἰς τὴν Σελίτσαν πέντε μπουλοῦκ μπασιάδες μετὰ τῶν ζορμπάδων τῶν. Δὲν ἀναφέρει, ἐὰν οἱ κάτοικοι πρόεβαν ἔνοπλον ἀντίστασιν, ἀλλὰ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ ἐπιδρομεῖς

1. Εἰς ὅλα τὰ ἔγγραφα ἀναγράφεται *Σελιτζα*· τὴν κατάληξιν *τσα* (Σελίτσα) τὴν συναντῶμεν μετὰ τὸ 1850.

ἐπυρπόλησαν ἑκατὸν τέσσαρα καταστήματα καὶ οἰκίας, ἐφόνευσαν ἀνθρώπους καὶ προέβησαν εἰς βιαιότητας καὶ πρωτοφανεῖς ἀγριότητας, ὑποθέτομεν, ὅτι οἱ κάτοικοι ἐπολέμησαν ἐναντίον τῶν εἰσβολέων. Ὁ ἐνθουσιασμογράφος ἀναβιβάζει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιδρομέων εἰς δύο καὶ ἡμισυ χιλιάδας. Ὁ ἀριθμὸς φαίνεται ὑπερβολικὸς, ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν καὶ τοὺς ὑπερασπιστὰς τοῦ τότε κεφαλοχωρίου. Ὁ ἀπολογισμὸς ἐκ τῆς καταστροφῆς ὑπῆρξεν ἢ πυρπόλησις ἑκατὸν τεσσάρων οἰκημάτων, ἐν οἷς καὶ διάφορα ἐμπορικὰ καταστήματα, ἢ καταλήστευσις ὀλοκλήρου τῆς κωμοπόλεως· «ἐπίραν βιὸς πολὴν φορτία ἀμέτρητα», ἐφόνευσαν ἀνθρώπους καὶ ἔλαβον ὡς «σκλάβους» ἑνδεκα ἄνδρας. Οἱ ἄτακτοι ζορμπάδες ἐκδικούμενοι τοὺς Σελίτσιεῖς ἐπυρπόλησαν καὶ δύο ναοὺς, τὸν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων¹. Ὁ δεῦτερος ναὸς ἐπανεκτίσθη βραδύτερον καὶ σώζεται μέχρι σήμερον, ὁ πρῶτος δὲν ἐκτίσθη ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως.

Κατὰ τὴν προφορικὴν παράδοσιν ὁ «χαλασμὸς» ἐγένετο εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Διατηρεῖ δὲ ἡ εὐλάβεια τῶν κατοίκων μέχρι σήμερον τὰ κατωτέρω περίπου λόγια τοῦ ἄνευ παραλλαγῆς τοῦ νοήματος: «Νὰ μὴ φοβᾶσθε, τὸ χωριὸ σας τὸ ἔχει ἢ Παναγιά στὸν κόρφο της. Θὰ ἔλθῃ καιρὸς ποῦ θὰ μαζευθοῦν ἑννιά χωριά καὶ θὰ σωθοῦν εἰς τὰ βουνά σας». Ὁ φλογερὸς ἱεραπόστολος, ὁ ἀναζωπυρώσας τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν καὶ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τῶν ραγιαδῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, διήλθεν ἐκ Σελίτσης κατὰ τὴν τρίτην ἱεραποστολικὴν περιοδείαν, ἧτοι περὶ τῷ 1776. Δύο ἔτη δηλαδὴ μετὰ τὸν «χαλασμόν».

Τὰ συνταρακτικὰ γεγονότα ἦσαν ἀκόμη πρόσφατα, τὰ δὲ ἐρείπια καὶ αἱ πάσης φύσεως ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς καταστροφῆς δὲν εἶχον ἀποκατασταθῆ. Οἱ αἰχμαλωτισθέντες, οἱ φυγάδες, ἢ ἐρήμωσις καὶ ὅλα τὰ ἐκ τῆς εἰσβολῆς ἐναπομείναντα δεινὰ, ἀνανέωνον εἰς τὴν μνήμην τὰς ἀπαισίας ἐκεῖνα σκηνάς, ὁ δὲ φόβος καὶ ἡ ἀγωνία ἦσαν διάχυτα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς Σελίτσης. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ ἀνωτέρω, νομίζομεν, ὅτι δίδεται ἐξηγήσεις εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ: «Νὰ μὴν φοβᾶσθε, τὸ χωριὸ σας τὸ ἔχει ἢ Παναγιά στὸν κόρφο της». Εἶναι λόγοι παρηγορίας, λόγοι ἐνθαρρυντικοὶ καὶ ἀπεσκοποῦν εἰς τὴν ἀνάκτησιν τοῦ ἠθικοῦ τῶν κατοίκων.

Ἡ αἵματηρὰ αὕτη καταστροφὴ εἶχεν ἐπιπτώσεις σημαντικὰς ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῆς κωμοπόλεως. Πρὸ τῆς καταστροφῆς δὲν εἶχεν αὕτη χαρακτῆρα ἀπλῶς γεωργοκτηνοτροφικόν, ἀλλὰ ἦτο ἐν μικρὸν βιοτεχνικόν καὶ ἐμπορικὸν κέντρον. Τὴν ἀκμὴν τῆς ταύτης ὠφείλεν εἰς τὴν μετανάστευσιν πρὸς τὴν Βενετιάν καὶ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Τὰ ἀρχοντικὰ σπίτια μὲ τὸν ἰδιάζοντα ρυθμὸν τῶν ἐκτίσθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὡς τοῦ Κεχαγιά τὸ 1711 καὶ τὸ ἀρχοντικὸν τῆς Λαζαρίδαινας τὸ 1732.

1. Βλ. Παράρτημα, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθμ. 1 (Ἐνθούμησις τοῦ πρώτου χαλασμοῦ).

Οἱ Σελιτσιεῖς ἔφερον κεφάλαια ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἀνέπτυξαν σπουδαίας βιοτεχνίας εἰς τὴν μικρὰν τῶν πατρίδα. Μετήρχοντο τὸ ἐμπόριον τῶν ἐπεξεργασμένων δερμάτων, τοῦ κρόκκου, ὅστις ἐκαλλιεργεῖτο εὐρέως εἰς ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν, τῶν βαμμένων νημάτων καὶ ἄλλων προϊόντων κτηνοτροφικῶν, ἐρίων καὶ ἐριούχων ὑφασμάτων. Εἰσήγον δὲ ἐξ Εὐρώπης διάφορα ὑφάσματα μεταξωτὰ καὶ ἄλλα πολύχρωμα ἐριούχα (στόφες), εἶδη πορσελάνης καὶ κρυστάλλου, ἔργα ξυλογλυπτικῆς καὶ γυναικεῖα κοσμήματα πολύτιμα. Ἐξ αὐτῶν διατηροῦνται πολλὰ καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Ὁ «χαλασμός» ὁμοῦς αὐτὸς κατέστρεψεν ἐντελῶς τὴν ἀστικὴν τάξιν. Τὰ καταστήματα μὲ τὰ εἶδη ἐμπορικὰ κεφάλαια διηρπάγησαν καὶ ἐπυρπολήθησαν, οἱ ἄνθρωποι ἐφονεύθησαν ἢ ἐκακοποιήθησαν καὶ οἱ δυνάμενοι νὰ μεταναστεύσωσι ἢ νὰ ζητήσωσιν ἄσυλον ἀλλαχοῦ, τὸ ἔπραξαν. Οἱ ἐναπομείναντες καὶ ἀνασυγκροτήσαντες τὴν κώμην ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν συνδεδεμένοι μετὰ τῆς γῆς, οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ κτηνοτρόφοι. Οἱ τεχνῖται, οἱ βιοτέχναι καὶ οἱ ἐμπορευόμενοι μετηνάστευσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκτὸς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, εἰς τὴν Οὐγγαρίαν καὶ Αὐστρίαν, ἔνθα ὑπῆρχον ἀνθηραὶ παροικίαι Δυτικομακεδόνων καὶ ἔξω πολλοὶ Σελιτσιεῖς ἐν εὐημερίᾳ. Ἡ κοινότης Gyala τῆς Οὐγγαρίας ἠρίθμει 10 οἰκογενείας ἐκ Σελίτσας τὸ 1769¹. Εἰς τὰ μεγαλύτερα κέντρα ὑπῆρχον περισσότεροι, εἰς δὲ τὴν Βιέννην ὑπῆρχε παροικία Σελιτσιέων γνωστή².

Ἐν Σελίτση κατεστράφησαν τὰ περίφημα βυρσοδεμεῖα (νταμπακλιά), τὰ ὅποια ἦσαν ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν κατὰ τὴν παράδοσιν, ἅπασαι αἱ βιοτεχνίαι ἔσβησαν καὶ ἡ ἐμπορικὴ τάξις ἐξηφανίσθη. Ὅταν δὲ ὕστερα ἀπὸ τριάκοντα ἔτη διήλθε τῆς Σελίτσας ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Will. Leake, διεπίστωσεν ὅτι ἄλλοτε διέμενον ἐν αὐτῇ πολλοὶ ἔμποροι, οἱ ὅποιοι μετηνάστευσαν εἰς Γερμανίαν³.

1. Σ π. Λ ά μ π ρ ο υ, Ἔρευναι ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις καὶ ἀρχείοις Ρώμης, Βενετίας, Βουδαπέστης, Βιέννης. «Νέος Ἑλληνομνήμων» τ.18 (1924) 377 κέ.: «5 Δεκεμβρίου 1769 in Oppido Gyala. Buz Georgius, Buz Lazarus, Exor Nicolaus, Koszta Demetrius, Nyico Johannes, Nyico Georgius, Radovicz Georgios, Radovicz Georgios (ἕτερος), Radovicz Nikolaus, Radovicz Joanne». (Ἄπαντες κατήγοντο ἐκ Σελίτσας). Βλ. ἐπίσης Σ π. Λ ά μ π ρ ο υ, Σελίδες ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Οὐγγαρία καὶ Αὐστρία Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ. «Νέος Ἑλληνομνήμων» τ. 8. (1911) 257-300.

2. Ἰ ω ά ν. Φ ω τ ο π ο ὕ λ ο υ, Ἱστορία τῆς Σελίτσας (Ἐρατύρας), Ἄθηναί 1939, σ. 75. Γ. Λ υ ρ ι τ ζ ἦ, Αἱ Μακεδονικαὶ κοινότητες τῆς Αὐστρουγγαρίας ἐπὶ τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη 1952, σ. 9.

3. Will. Leake, Travels in Northern Greece, London 1835, τ. 1, σ. 317: «Sélitza formerly contained many Greek merchants trading to Germany, but having fallen into the hands of the Vezir Aly, it has been abandoned by them».

ἽΟ δευτερος «χαλασμός» ἔλαβε χώραν ὕστερα ἀπὸ πεντήκοντα ἀκριβῶς ἔτη, τὸ 1824. Κατ' αὐτὸν δὲν ἔχομεν μαρτυρίας, ὅτι ἐχύθη αἷμα, οὔτε ὅτι ἐσύρθησαν ἄνθρωποι εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὰς καταστροφὰς καὶ τὸν ἐκπατρισμὸν ὑπῆρξαν ἴσως μεγαλύτερα. Βάσει τῶν διασωθέντων γραπτῶν στοιχείων ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς ἄλλας πληροφορίας θὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν περιγραφὴν τούτου.

ἽΗ Σέλιτσα τὸ 1804 περιῆλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἽΑλῆ πασᾶ καὶ ἐγένετο τσιφλίκι του. ώΌταν δὲ τὸ 1806 διῆλθε τῆς κωμοπόλεως ὁ Γάλλος περιηγητὴς Rouquerville εὔρε ταύτην κώμην τριακοσίων οἰκογενειῶν ¹. ώΟ ἽΑλῆ πασᾶς τὸν Μάϊον τοῦ 1820 ἐκηρύχθη ἔνοχος προδοσίας καὶ ἐξεστράτευσαν ἐναντίον του τὰ σουλτανικὰ στρατεύματα. Τὰ μέρη τῆς Δυτικῆς Μεκεδονίας ἀπλευθερώθησαν ἐκ τῆς ἐπικυριαρχίας τοῦ ἽΑλῆ καὶ ὑπήχθησαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ σουλτάνου. ἽΗ Σέλιτσα μετὰ πολλῶν ἄλλων κωμοπόλεων περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ στέμματος (ἰμλιάκ χουμαγιούν). Οἱ κάτοικοι δὲν εἶχον κυριότητα ἐπὶ τῶν κτημάτων των καὶ διὰ τὴν καλλιέργειαν τούτων ἐπλήρωνον ἐνοίκιον εἰς τὸ τουρκικὸν ώΥπουργεῖον τῶν ώΘρησκευμάτων. Δὲν κατεῖχον τίτλους ἰδιοκτησίας (ταπί) καὶ αἱ μεταξὺ των ἀγοραπωλησίαι ἐγένοντο ἄνευ προσελεύσεως ἐνώπιον τῶν ὁθωμανικῶν ἀρχῶν. ώΕκτὸς τοῦ ἐγγείου τούτου φόρου ἐπλήρωνον οἱ ραγιάδες Σελιτσειεῖς καὶ ἔτερον φόρον ἐπὶ τῆς ἐσοδείας, τὴν δεκάτην (össur). ώΕπὶ πλέον τῶν δύο τούτων ἐπισήμων βασικῶν φορολογιῶν ἐπλήρωνον καὶ ἄλλας ἐκτάκτους εἰς διάφορα ταμεῖα τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως. Αἱ ἔκτακτοι αὗται φορολογίαι ἀπεσκόπουν εἰς τὴν καταλήστευσιν κυρίως τῶν τεχνικῶν καὶ τῶν ἐμπορευομένων. Τοιαύτη φορολογία ἐπεβλήθη εἰς τοὺς Σελιτσειεῖς τὸ 1822 ἐκ 3.500 γροσίων καὶ τὸ 1823 ἐκ 1.500 γροσίων ὑπὲρ τοῦ Ταμεῖου τοῦ Τζομαγιά Καζασή, διότι τοῦτο «ἔχει χρεῖαν διὰ τὸ δυσβάστακτον καὶ ἀνικονόμιτον τοῦ ἰνταρέ του» ². Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ ώΟθωμανοὶ τὰ ἔξοδα τῶν διαφορῶν ἐσωτερικῶν ἀναταραχῶν καὶ πολεμικῶν συγκρούσεων ἐκάλυπτον διὰ ἐκτάκτου φορολογίας ἐπὶ τῶν ραγιάδων. ώΗ ἐξαντλητικὴ ὁμως ἀφαίμαξις παντὸς οἰκονομικοῦ ἀγαθοῦ ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἀτάκτων τουρκαλβανικῶν ὀρδῶν τῶν Γκέκηδων, αἵτινες περιεφέροντο ἀνὰ τὴν ὑπαιθρον διὰ τὴν ἀσφάλειαν δῆθεν, ἀλλὰ εἰς τὴν πραγματικότητα διὰ νὰ χρηματισθῶσι καὶ καταληστεύσωσι τοὺς ραγιάδες. Οἱ δυστυχεῖς Χριστιανοὶ ἅμα τῇ προσεγγίσει γκέκικης συμμορίας ἐπλήρωνον εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν χρηματικὰ ποσά, διὰ νὰ μὴ στρατοπεδεύσωσιν οἱ ἄνδρες των ἐντὸς

1. Fr. Rouquerville, Voyage dans la Grèce, Paris 1826, τ. 2, σ. 420: «à gauche Sélitza, bourg de trois cents familles grecques réunies, à titre de tchiftlik, aux domaines du visir Ali Pacha de Janina».

2. Βλ. Παράρτημα, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθμ. 3.

τοῦ χωρίου αὐτῶν. Διεσώθη κατάστιχον εἰς τὸ Ἄρχεϊον τοῦ Ἐρατυρέως κ. Ζήση Τσοτσούλα, ἐν τῷ ὁποίῳ καταγράφεται «τὸ ἔξοδον τῆς χώρας». Μεταξὺ τῶν ἐξόδων, τῶν πρὸς διαφόρους σκοποὺς κοινωφελεῖς διατεθέντων, συμπεριλαμβάνονται καὶ δαπάναι ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας τῆς κωμοπόλεως:

«Τὸν Ζαμπίτην ὁποῦ ἔδωσεν ὄντας ἐπῆγεν στὸ Καλιάρι . . . Γρῶσ. 43

τὸν καβασιν ὁποῦ ἦτον στὸ λιόλιο κωνιμένος κι γύρισαν τὸ

ἀσκέρι διὰ τὴν ἀγίαν Τριάδα μὲ διαζόσια ἐβδομύκοντα

γρόσια ἔδωκεν αὐτὸς δι' αὐτὰ τὰ ἄσπρα 37

τὰ ἐπιπλα τὰ ἔδωκεν ὁ χατζῆς τοῦ τοπετζῆ 233»¹.

Διὰ τὴν λάβην ὁ ἀναγνώστης μίαν ἰδέαν περὶ τῆς ἐπικρατοῦσης φορολογικῆς ἀναρχίας καὶ αὐθαιρεσίας κατὰ τὴν ὑπὸ ἐξέτασιν ἐποχὴν καὶ περὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν κατακτητῶν ἔναντι τῶν ραγιάδων, μεταφέρομεν αὐτολεξεῖ μίαν ἐνθύμησιν τοῦ ἐξωφύλλου Μηνιαίου ἐκδόσεως Βενετίας 1625, τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Παρασκευῆς τῆς ὁμωνύμου Μονῆς τῆς ὁμόρου Φλαμουριάς. Ἐπάρχει μία ἀνακρίβεια εἰς τὴν χρονολογίαν, ἥτις εἶναι μᾶλλον σφάλμα τοῦ ἀπλοϊκοῦ ἐνθυμησιογράφου: «1820 φεβρουαρίου 6. ἐδῶ σμαιονομαί τὸν χαλάσμων του μερχούμα² Ἄλήπασα καὶ μεταίπετα ἐσίκωσεν ὁ Μωρέας καιφαλη καὶ ἐσιναχτήκαν ἀσκαίρια μαιγάλα καὶ ἐχάλασαν τὴν Νάγωστα καὶ σκλάβοσαν τοσι χηλαδης καὶ ἡμυς δοκήμασσαι τόσα βάσανα καὶ κενδηνος ἀπὸ τὰ στρατεματα καὶ τὸ περισοτηρων απ τοὺς γεγηδες καὶ ἐπίραν τόσφ βηον ἀπο τὸ μοναστήρη τῆς ἀγίας Παρασκαιβης ἐγωμαινευοντας ὁ πανοσιότατως κηρ Κηπριανὸς ἀπο Κηπρο καὶ ἤχεν ἐκξανακαινίσι τὸ μοναστηριον ἐκ θεμελήου καὶ ἐπισιν καὶ τὸ ξαναεύχασιν ἐος φένηται τὴν σίμαιρον καὶ τόσα τραβίξαιμα ὅπου μας ἐδησαν καὶ δαρμοὺς ἐδοκημασσαι καὶ τζερεμὲν ἐδοσσαι καὶ φηλαγαμαι τα ορμανια ἐοσον να περασον τα ασκεργια καὶ ὁ Θεὸς να μας γλετοσι ἐος τὸ ταίλος καὶ νὰ δόσι ὁ Θεὸς νισάφ τὴν Τορκία»³.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1821 ἐπεβλήθη εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Σελίτσης βαρυτάτη φορολογία ἐκ ποσοῦ τεσσαράκοντα χιλιάδων γροσίων. Τὸ ποσὸν ἦτο μέγα, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχε τρόπος ἀποφυγῆς τῆς πληρωμῆς ἢ οἰασδῆποτε ἄλλης ἀντιδράσεως, δι' ὃ καὶ ἀπέστειλον μέρος τῶν αἰτηθέντων, ἦτοι πέντε χιλιάδας γρόσια⁴. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπεβλήθη καὶ ἕτερα ἑκτακτος φορολογία ἐκ τριῶν χιλιάδων πεντακοσίων γροσίων εἰς τὴν κωμόπολιν ὑπὲρ τοῦ

1. *Τὸ ἔξοδον τῆς χώρας*. Κατάστιχον ἔτους 1823 Ὀκτωβρίου ἕως 1824 Φεβρουαρίου

25. Ἄρχεϊον Ζήση Τσοτσούλα, Ἐράτυρα.

2. *Μερχούμας* = μακαρίτης.

3. Μ. Καλλινοδέρη, Γραπτὰ Μνημεῖα ἀπὸ τῆ Δυτικῆ Μακεδονία χρόνων τουρκοκρατίας, Πτολεμαῖς 1940, σ. 23.

4. Βλ. Παράρτημα, ἐγγρ. ὑπ' ἀριθμ. 2.

μπιζιλχανέ¹ τοῦ Τζομαγιά Καζασή. Τὸ ποσὸν τοῦτο κατεβλήθη μὲν, ἀλλὰ αἱ διαμαρτυρία τῶν κατοίκων ὑπῆρξαν ἔντονοι. Περί τὸ θέρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1822 ἡ Σελίτσα ὑπέστη μίαν λεηλασίαν μεγάλης ἐκτάσεως ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Μαζούτη Σρόπολι, ἀξιωματοῦχου Τουρκαλβανοῦ. Οὗτος διήλθεν ἐπιδρομικῶς δι' ὄλων τῶν ἀκμαζουσῶν κωμοπόλεων τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, ἐπὶ κεφαλῆς δύο χιλιάδων ἀνδρῶν, διὰ νὰ τρομοκρατήσῃ τοὺς πληθυσμοὺς καὶ μὴ ἐπαναστατήσωσι². Εἰκάζομεν ὅτι, μετὰ τὴν λεηλασίαν τοῦ Σρόπολι, πολλοὶ κάτοικοι, καὶ κυρίως οἱ δυνάμενοι, ἔφυγον πρὸς διάφορα σημεῖα τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας καὶ πρὸς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Ταύτην τὴν εἰκασίαν τεκμηριοῦμεν ἐπὶ τοῦ κατωτέρω γεγονότος. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἐπομένου ἔτους 1823 τὸ Διβάνι τῆς Ρούμελης ἐζήτησε ἔκτακτον φόρον ὑπὲρ τοῦ μπιζιλχανέ τοῦ Τζομαγιά Καζασή, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην μὲ κάποιαν περίσκεψιν καὶ συγκατάβασιν: *«τὰ βαρη τὰ ἐδικα σας κατὰ μέρος, τω ὄντι πολλὰ εἶναι διὰ τοῦτο καὶ γνωρίζοντάς τα, σας ἐκατεβάσαμε καὶ περισσότερα ἀπὸ ἕμισι τὸν ὅπου εἶχατε δώσει τὸν ἀπερασμένον χρόνον δια τὴν ἴδιαν νόθεσι»*³.

Οἱ κάτοικοι ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀφορήτου ταύτης καταστάσεως ἐνήργησαν, ὅπως ἀπαλλαγῆ ἢ πατρίς των τοῦ ἰσχύοντος τρόπου φορολογίας. Ὅλαι αἱ φορολογικαὶ τῶν ὑποχρεώσεις διενεργοῦντο διὰ τῶν ἀρχῶν τῆς Καστοριᾶς, ἔνθα ἦτο ἡ ἔδρα τοῦ ἐπάρχου (καϊμακάμη). Οἱ Σελιτσιεῖς ἀνέθεσαν τὴν ὑπόθεσιν εἰς ἰσχυρὸν Μωαμεθανόν, ὅστις ἐνήργησε καὶ ἐπέτυχε τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ἐπιδιώξεων τῶν κατοίκων τῆς Σελίτσης. Εἰς τὸ ἐξῆς ὄλαι αἱ φορολογικαὶ τῶν ὑποχρεώσεις θὰ διενεργοῦντο δι' ἑτέρου τρόπου: *«Του χοργιό σας τούβγαλα ἀπὸ τὴν Καστουργιά μὲ φηρμανι ὄψηλὸν καὶ μὲ πουγιουρτὴ του σερασκέρι; ἀφέντη μας καὶ ἀπὸ τὴν ὄρα καὶ δὴ οὐλὰ τὰ δουσιματά σας θέλον γίνοντη μὲ του μαρηφητη μου»*⁴, γράφει ὁ ἰσχυρὸς Τούρκος, ὅστις ἀνέλαβε νὰ ἐξυπηρετήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς Σελίτσης.

Τὴν 27ην Δεκεμβρίου 1823 ἐστάλη μπουγιουρουλδι ἀπὸ τὸ Διβάνι τῆς Ρούμελης, διὰ τοῦ ὁποίου ἐζητεῖτο ἡ καταβολὴ 31.000 γροσίων. Τὰ χρήματα ταῦτα ἀγνοοῦμεν ἂν ἦσαν ὑπόλοιπον τοῦ παλαιοῦ χρέους ἢ νέα τις φορολογία ἐκ τοῦ τρόπου ὅμως, δι' οὗ ἀπητεῖτο ἡ εἴσπραξις, συνάγομεν τὸ ἀκόλουθον συμπέρασμα: Τὸ χρηματικὸν τοῦτο ποσὸν ἐζητήθη πολὺ ἐνωρίτερον τοῦ Δεκεμβρίου, οἱ πτωχοὶ ὅμως κάτοικοι δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ καταβάλωσι τὸ ποσὸν λόγῳ τῶν προηγηθέντων γεγονότων καὶ ἐζήτησαν προ-

1. Μπιζιλχανές = ταμεῖον.

2. Ν. Φιλίππιδου, Ἡ ἐπανάστασις καὶ καταστροφὴ τῆς Ναούσης, Ἄθηναι 1881, σ. 82 - 83. Ἄν. Λαζάρου, Σιάτιστα. «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» τ. Γ', Ἄθηναι 1910, σ. 147, 148.

3. Βλ. Παράρτημα, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθμ. 3.

4. Βλ. Παράρτημα, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθμ. 4.

θεσμίαν. Ἐπειδὴ ὁμως αὐτὴ ἐξέπνευσεν, ἀπέστειλε τὸ Διβάνι τὸ μπουγιουρουλδὶ τὴν 23 Δεκεμβρίου 1823. Διὰ τοῦ ἐγγράφου τούτου γνωρίζει τὸ Διβάνι πρὸς τοὺς ραγιάδες τῆς Σελίτσης, ὅτι ἡ εἰσπραξις τοῦ ὀφειλομένου ὑπ' αὐτῶν ποσοῦ ἀνετέθη εἰς ἑννέα μπουλοῦκ μπασιάδες, πρὸς τοὺς ὁποίους τὸ Διβάνι ὄφειλε τοὺς μισθοὺς των. Εἰς περίπτωσιν δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν θὰ κατέβαλον τὸ χρέος, θὰ ἐπέτρεπον εἰς τοὺς μπουλοῦκ μπασιάδες νὰ ὀδηγήσωσι τὰ στρατεύματά των ἐντὸς τῆς κώμης διὰ νὰ τὰ εἰσπράξωσι μόνον των «ὄλα ἕως λιανό»¹. Τὰ χρήματα ἐδόθησαν, ὡς ἀναγράφεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου δι' ἑτέρας χειρός: *«πὸν ζητη το λουπουση δηὰ τα γρόσηα που γέδοσιν ὁ γηκονόμος δηὰ γροσηα 31.000»*.

Τὶ ἀκριβῶς συνέβη δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξιχνιάσωμεν, ἐὰν δηλαδὴ ἐγκατεστάθησαν αὐτοὶ οἱ μπουλοῦκ μπασιάδες εἰς τὴν Σελίτσαν ἢ ἕτεροι δι' ἄλλον λόγον, γεγονός εἶναι ὅτι τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐγένετο ὁ «χαλασμός» περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1824. Ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων δὲν εἶναι γνωστός, ἢ συμπεριφορὰ ὁμως αὐτῶν εἶναι γνωστὴ ἀπὸ ἄλλας παρομοίας περιγραφάς. Ἡ διέλευσις τῶν Γκέκηδων διατηρεῖται ἀκόμη ὡς θλιβερὰ ἀνάμνησις ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἀφηγοῦνται γεγονότα ἀπιθάνως φρικτά, τὰ ὁποῖα διέσωσεν ἢ παράδοσις, διὰ τοὺς κινουμένους τούτους ἐγκληματίας. Οὗτοι τὴν φορὰν ταύτην ἦλθον διὰ νὰ παραμείνουν, νὰ καταληστεύσουν, νὰ τρομοκρατήσουν, διὰ νὰ συνεισθῶν οἱ κάτοικοι. Οἱ Σελιτσειεῖς, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνεχθοῦν τὴν ἀνυπόφορον ταύτην κατάστασιν καὶ φειδόμενοι τῆς ἀξιοπρεπείας των, ἔφυγον πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγκαταλειψάντων τὴν κώμην δὲν εἶναι ἀκριβής, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι παρέμεινον οἱ γέροντες καὶ οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ μετακινηθῶσι. Ἀπὸ ἐν ἄλλο στοιχείον, τὸ ὁποῖον ἠρεῦνησα, ἐχύθη ὀλίγον φῶς διὰ νὰ φανῇ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς. Εἰς τὸ βιβλίον τῶν λογαριασμῶν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικάνορος δὲν ἀναγράφεται οὐδεμία εἰσπραξις κατὰ τὰ ἔτη 1824 καὶ 1825, ὡς προελθοῦσα ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Σελίτσης. Κατὰ τὸν «χαλασμόν» τοῦτον ἀνεχώρησαν διὰ παντὸς καὶ οὐδέποτε ἀνεύρομεν πλέον ἴχνη των, μερικαὶ οἰκογένειαι, αἱ ὁποῖαι διεδραμάτιζον κάποιον ρόλον εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς Σελίτσης. Τὸ ὄνομα τῆς ἀρχοντικῆς οἰκογενείας Μέκα, ἣτις κατέλιπε πολλὰ τεκμήρια κοινωνικῆς εὐποιᾶς καὶ τὰ ὁποῖα σώζονται μέχρι σήμερον, δὲν ἠκούσθη πλέον· ἐπίσης αἱ οἰκογένειαι Σκάντζιου, Τσίπα, Παπανεράντζη, Προβίδα, Κοτρότσιου, Μπουνόβα κ.ἄ.π. ἐξηφανίσθησαν. Οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων, ἰδίως οἱ τεχνῖται, οἱ ἐμπορευόμενοι καὶ οἱ ἀποτελοῦντες ἐν γένει τὴν ἀστικὴν τάξιν, ἔφυγον οἰκογενειακῶς πολὺ μακριὰ ἐκτὸς τῆς Ὁθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη καὶ ἡ Βλαχία προσείλκυσε πολλοὺς, ἀλλὰ καὶ ἐντὸς τῆς Ὁθωμανικῆς ἐπικρατείας, ὡς ἡ Κωνσταν-

1. Φωτοποῦλου, Ἱστορία τῆς Σελίτσης, σ. 65.

τινούπολις, ἡ Προύσα, τὸ Μπαλήκ - Ἰσάρ, Παζάρ - Κιοϊ καὶ ἄλλα κέντρα. Ταῦτα διεπιστώσαμεν ἐξ ἰδιωτικῶν ἐπιστολῶν, ἐξ ἐμβασμάτων πρὸς τοὺς ναοὺς καὶ τὰ σχολεῖα καὶ ἐξ ἄλλων μαρτυριῶν. Ἐκεῖ, ἔνθα μετέβαινον, ἐγκαθίσταντο ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν των καὶ μετῆρχοντο διάφορα ἐπαγγέλματα, τὸ τοῦ κτίστου, τοῦ μεταπράτου, τοῦ κηπουροῦ, τοῦ βυρσοδέψου, τοῦ χρυσοχόου, τοῦ ἐμπόρου, τοῦ τραπεζίτου καὶ ἄλλα. Ἄρκετοὶ ἐκ τῶν κατοίκων εὔρον προσωρινὸν ἄσυλον εἰς τὰ γύρω χωριά καὶ εἰς ἄλλα κέντρα. Οὗτοι ἐπέστρεψαν σὺν τῷ χρόνῳ.

Οἱ ἐναπομείναντες κάτοικοι, δι' ἀναφορᾶς των πρὸς τὸν Ρούμελη Βαλεση διεμαρτυρήθησαν διεκτραγωδήσαντες τὴν κατάστασίν των ἐκ τῶν αὐθαιρεσιῶν καὶ βιαιοπραγιῶν τῶν μπουλουκ μπασιάδων. Ἡ τουρκικὴ διοίκησις, δικαιολογοῦσα ἑαυτὴν διὰ τὴν συμπεριφορὰν τῆς ταύτης, δέχεται τὴν καταστροφὴν ὡς ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τῶν Σελισιέων, διότι οὗτοι ἐνήργησαν δῆθεν νὰ ἀπαλλάξωσι τὰ κτήματά των ἀπὸ τὸ κτηματολόγιον τοῦ Στέμματος: «Ὡς τόσον ὁ χαλασμός σας ἐγινε ἀπὸ τὰ κεφάλια σας, μόνον σας θελήσατε καὶ ἐκάματε τὴν δουλειάν σας τέτοιαν, ἐπειδὴ ἐσεῖς πολλὰ καλὰ ἰξεύρετε ὅτι τὸ χωρίον σας εἶναι Ἰμλιάκι καὶ νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ βασιλικὸ μαχτοῦ εἶναι ἀδύνατον»¹. Ἐὰν ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος εἶναι ἀληθής, τότε καὶ ὁ λόγος τῆς καταστροφῆς γίνεται γνωστός. Οἱ κάτοικοι τῆς Σελίτσης ἐνδέχεται νὰ ἐνήργησαν διὰ τὴν ἐπανάκτησιν τῶν παλαιῶν των δικαιωμάτων καὶ προνομίων καὶ ἠθέλησαν νὰ μετατρέψωσι τὴν κώμην των εἰς κεφαλοχωρί, ὅπως ἦτο πρὸ τῆς καταλήψεώς της ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τὸ αἴτημά των εἶχε βάσιν ἠθικὴν καὶ ἦτο λογικόν, διότι ὁ Ἀλῆ πασᾶς δὲν ἠγόρασε τὴν Σέλιτσαν, ἀλλὰ τὴν διήρπασε καὶ τὴν μετέτρεψεν εἰς τσιφλίκι του. Ἡ σουλτανικὴ κυβέρνησις, ἅμα τῇ ἀπελευθερώσει τῶν ἐδαφῶν ἐκ τῆς κυριαρχίας τοῦ Ἀλῆ, κατεχώρησε τὴν Σέλιτσαν εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν κτηματολόγιον. Εἰς παρομοίᾳς μὲ τοὺς Σελισιεῖς ἐνεργείας προέβησαν βραδύτερον τὰ ἐννέα χωρία Ζουπάνια καὶ ἐπέτυχον νὰ ἐκδοθῆ φερμάνι, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπανήρχοντο τὰ κτήματά των εἰς τὸ παλαιὸν καθεστῶς² τοῦ κεφαλοχωρίου. Τὴν δικαίαν ταύτην αἴτησιν τῶν Σελισιέων, ὄχι μόνον ἀπέρριψαν αἱ ἀρχαί, ἀλλὰ καὶ προέβησαν καὶ εἰς τὴν παραδειγματικὴν τιμωρίαν αὐτῶν. Ὁ ὑπογράφων τὸ ὡς ἄνω ἔγγραφον Ρουστὲμ μπέης ἐκ Μπιτωλίων προτρέπει τοὺς κατοίκους, ὅπως ἀποστείλωσι ἀντιπροσωπεῖαν διὰ νὰ ἐγγυηθῆ τὴν περαιτέρω εἰσπραξίν τοῦ «βασιλικοῦ μαχτοῦ». «Οἱ ἐμ-

1. Φωτοπόουλοῦ, Ἱστορία τῆς Σελίτσης, σ. 62.

2. Μ. Καλλινδέρη, Σημειώματα ἱστορικὰ ἐκ Δυτικῆς Μακεδονίας, Πτολεμαῖς 1939, σ. 53. Ἀπ. Βακαλοπούλου, Οἱ Δυτικομακεδόνες ἀπόδημοι ἐπὶ τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη 1958, σ. 27.

φρονες» πολῖται μετέβησαν εἰς τὸ Μοναστήρι (Μπιτώλια), ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον τῶν ἀρχῶν, ἔδωσαν ἐγγύησιν καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ «συνάξουν τὸ βασιλικὸ μαχτοῦ», ἐφ' ὅσον θὰ ἐπέστρεφον οἱ κάτοικοι. Ὁ Ρουστὲμ μπέης, συνειδήσει πρὸς τὰς ὑποσχέσεις του, ἀνεκάλεσε τοὺς ἐγκατασταθέντας Τουρκαλβανούς καὶ διέταξε τοὺς γειτονικοὺς μπέηδες, ὅπως παύσωσι νὰ ἐνοχλῶσι τοὺς νομοταγεῖς ραγιάδες τῆς Σελίτσης καὶ νὰ ἐπιστρέψωσι εἰς αὐτοὺς τὰς διαρπαγεῖσας γαίας των. Ἀπέστειλε δὲ ἐγκύκλιον διαταγὴν πρὸς ἀπάσας τὰς ἀρχὰς τῶν καζάδων¹ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰ σανδζάκια², δι' ἧς διετάσσοντο οἱ κάτοικοι τῆς Σελίτσης, ὅπως ἐπιστρέψωσι εἰς τὴν πατρίδα των, αἱ δὲ τοπικαὶ ἀρχαὶ διετάσσοντο, ὅπως ἐνεργήσωσι διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τούτων. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀστυνομικῆς δυνάμεως τῆς Σελίτσης ἔλαβεν αὐστηρὰν διαταγὴν, ὅπως ἐνεργήσῃ διὰ τὸν ἐπαναπατρισμὸν τῶν φυγάδων. Ὁ ζαμπίτης³, ὀνόματι Λίλο ἀγάς, δὲν ἠδυνήθη νὰ εὑρῇ Σελιτσειεῖς εἰς τὰ γύρω χωρία, διὰ νὰ μὴν ἐκτεθῇ δὲ εἰς τὰς προϊσταμένας του ἀρχὰς μετέβη εἰς τὸ ὁμορον χωρίον Κοντσικὸν (Γαλατινὴ) καὶ διὰ τῆς βίας μετέφερεν οἰκογενείας ἐκ τοῦ Κοντσικοῦ καὶ τὰς ἐγκατέστησεν εἰς τὴν Σελίτσαν. Ἡ αὐθαιρεσία αὕτη τοῦ ζαμπίτη ἐγένετο γνωστὴ εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχὰς τὰς ἐδρευούσας ἐν Λειψίστῃ (Νεάπολις). Αἱ ἀρχαὶ ἀπέστειλον πρὸς αὐτὸν ἐγγραφὸν εἰς τὸν νόμον αὐστηρὸν καὶ ἀπειλητικὸν καὶ συνιστοῦν τὸν ζαμπίτην, ὅπως συγκεντρώσῃ «τοὺς καθαυτὸ σελιτζιότες. . . ἰδὲ ἀπὸ τὰ ἄλλα χωρία καθὼς καὶ τοὺς κοντζιότες τράβα χέρι»⁴. Αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ ἦσαν δυσηρεστημένοι διὰ τὴν μετακίνησιν ταύτην τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἔβλεπον οὐχὶ εὐχαρίστως τὴν ἐρήμωσιν τῆς ἀνθηρᾶς κωμοπόλεως. Ἄλλως τε τοῦτο ἀντέκειτο καὶ εἰς τὴν εὐρυτέραν πολιτικὴν τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως⁵. Ἡ ἐρήμωσις τῆς κωμοπόλεως ἐγένετο αἰσθητὴ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν περίοδον τῆς συγκομιδῆς τοῦ 1825, ἥτις ἦτο πενιχροτάτη καὶ αἱ εἰσπράξεις τῆς κυβερνήσεως μηδαμιναί. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὴν 18ην Σεπτεμβρίου 1825 ἐξαπελύθη ἐγκύκλιος διαταγὴ ὑπὸ τοῦ Διβανίου τῆς Ρούμελης πρὸς ἀπάσας τὰς τοπικὰς ἀρχὰς τοῦ Ρούμελη Βαλεσῆ καὶ ἐζητεῖτο ἡ συγκέντρωσις καὶ πάλιν τῶν κατοίκων τῆς Σελίτσης· «τώρα διεσκορπιζόμενοι ἔνθεν κακεῖθεν ἄλλο δὲν κατορθώνουν, παρὰ ζημίαν τοῦ ἑαυτοῦ τους καὶ κοντὰ εἰς αὐτὸ μένουν καὶ τὰ βασιλικά ματλουπάτια. . . ἀπλήρωτα»⁶.

1. Καζάς = διαμέρισμα ἐπαρχίας.

2. Σανδζάκι = νομός.

3. Ζαμπίτης = ἀστυνομικὸς σταθμάρχης.

4. Φωτοποῦλου, Ἱστορία τῆς Σελίτσης, σ. 63-64.

5. Βλ. Ἀπ. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, τ. Β', Θεσσαλονίκη 1964, σ. 20.

6. Φωτοποῦλου, Ἱστορία τῆς Σελίτσης, σ. 63.

Αἱ καταβληθεῖσαι προσπάθειαι δὲν ἐκαρλοφόρησαν, διότι οἱ κάτοικοι εἶχον φύγει πολὺ μακριά. Οἱ κρυπτόμενοι εἰς τὰ πέριξ χωρία ἐπέστρεψαν σὺν τῷ χρόνῳ, ἅμα τῇ ἀποκαταστάσει τῆς τάξεως, ἀλλὰ ἡ ἄλλοτε πλουσία κωμόπολις ἐπένετο κυριολεκτικῶς. Τὸ ἔτος 1829 τὸ κοινὸν τοῦ χωρίου εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην μιᾶς δαπάνης διὰ κοινωφελές ἔργον προφανῶς. Ἡ δαπάνη ἦτο σχετικῶς μικρά, ἀλλὰ ἡ κοινότης δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ν' ἀνταποκριθῇ εἰς αὐτὴν καὶ δι' αὐτὸ ἠναγκάσθη νὰ συνάψῃ δάνειον. Πράγματι ἐδανείσθη παρὰ μουσουλμάνου τὸ ποσὸν τῶν 420 γροσίων. Τὸ ὁμόλογον συνετάχθη ὑπὸ ἀνθρώπου ὀλίγων γραμματικῶν γνώσεων, γέμει ἀνορθογραφῶν καὶ οἱ ὑπογράφοντες ἦσαν γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Μεταξὺ τῶν ὑπογραφόντων μόνον εἷς, ὁ Δημήτριος Στρέμπας, προήρχετο ἀπὸ οἰκογένειαν μὴ ἀσχολουμένην μὲ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀποδεικνύει τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἀστικῆς τάξεως καὶ τὴν φοβερὰν ἔλλειψιν πεπαιδευμένων σχετικῶς ἀνδρῶν¹. Ἐκ τῶν ὁμόλογον τοῦτο δυνάμεθα νὰ διαπιστώσωμεν τὴν πενίαν τῶν κατοίκων τῆς Σελίτισης. Εἰς τὸ ὄπισθεν μέρος ἀναγράφονται αἱ ἡμερομηνίαι ἀποδόσεως τοῦ χρέους. Ἐγένετο λοιπὸν ἡ πληρωμὴ τοῦ χρέους εἰς δόσεις καὶ ἡ ἀπόσβεςις συνετελέσθη εἰς τὰς 13 Ἰανουαρίου 1835. Τὰ 420 γρόσια ἐπληρώθησαν εἰς διάστημα ἑπτὰ ἐτῶν.

Ἐκ τὴν ἡμέραν τοῦ φρικτοῦ «χαλασμοῦ» παρήλθον ἕξ ἔτη καὶ ἡ κωμόπολις δὲν ἐπανεῦρισκε τὸν παλαιὸν τῆς ρυθμὸν. Οἱ φυγάδες τρομοκρατημένοι δὲν ἐπέστρεφον εἰς τὰς ἐστίας τῶν, οἱ ξενητευμένοι δὲν ἐτόλμων νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν πατρίδα τῶν καὶ τὰ ἐρείπια καὶ ἡ ἐρήμωσις ἐβασίλευον. Τὸ 1827 ἐγένοντο δύο ἐπιδρομαὶ τουρκαλβανικαὶ ὑπὸ τὸν Τιαφὴλ Μπούζη καὶ Ἀσλὰν μπέη² ἐναντίον τῆς Σιατίτισης. Αὗται ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν ὀπλισμένων Σιατιστέων, ἀλλὰ ἡ μῆνις τῶν ἐξέσπασεν εἰς τὰ γύρω χωρία. Ἄσφαλῶς δὲν θὰ ἔκαμον ἐξαίρεσιν εἰς τὴν Σελίτισαν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγκομιδῆς τοῦ 1830 ἀνέφερον οἱ Τοῦρκοι φοροεισπράκτορες τὰς ἀναιμικὰς τῶν εἰσπράξεις ἐκ τῆς Σελίτισης. Τὴν 11ην Σεπτεμβρίου 1830 ἐξαπελύθη ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Μοναστηρίου καὶ ἑτέρα ἐγκύκλιος διαταγὴ πρὸς τοὺς φυγάδας καὶ τὰς τοπικὰς ἀρχάς. Εἰς μὲν τοὺς φυγάδας ὑπέσχετο, ὁ ἐκδοὺς Ροῦμελὴ Βαλεσῆς, ἐξασφάλισιν ἡσυχίας καὶ εἰρηνικῆς διαβιώσεως: «νὰ σηκωθῆτε νὰ πηγαίνετε εἰς τὸ χωριό σας νὰ κατοικήσητε καὶ νὰ ζῆσητε ἡσυχὰ τώρα ὅπου ἔπαυσαν τὰ ζουλούμια, τὰ κονάκια. . . . καὶ ἕνας δὲν ἔχει νὰ σᾶς πηράξῃ εἰς τὸ παραμικρόν», εἰς δὲ τὰς τοπικὰς ἀρχάς ἔδιδε διαταγὴν ὅπως ἐνεργήσωσι διὰ τὸν ἐπαναπατρισμὸν τῶν κατοίκων τῆς Σελίτισης: «ὄθεν βρίσκονται ραγιάδες σελιτζιότες αὐτοῦ εἰς τὰ μέρη σας νὰ τοὺς στεί-

1. Βλ. Παράρτημα, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθμ. 7.

2. Λ α ζ ἄ ρ ο υ, Σιατίτιστα. «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον», τ. Γ', σ. 146.

λετε εἰς τὸ βατάνι τους, χωρὶς νὰ κάμετε διαφορετικά»¹. Οἱ κάτοικοι καὶ πάλιν δὲν ἐπέστρεψαν. Ὁ ἐπαναπατρισμός ἤρχισε μὲ πολὺ βραδὺν ρυθμὸν μετὰ τὸ 1835.

Ἡ χρονικὴ περίοδος ἀπὸ τοῦ 1820 μέχρι τοῦ 1830 ὑπῆρξε δραματικὴ. Ἡ ἀνταρσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ κατὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις ἢ ἐκραγεῖσα εἰς τὴν Χαλκιδικὴν, τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Νάουσσαν συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀναρχίαν καὶ τὰς ἀνωμαλίας εἰς τὰ μέρη ταῦτα τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Αἱ ἐπιπτώσεις εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν ἦσαν δυσμενέσταται εἰς τὴν περιοχὴν καὶ τὴν κωμόπολιν. Τὰ διερχόμενα τουρκικὰ στρατεύματα, συγκείμενα ἐξ ἐθελοντῶν ἢ μισθοφόρων Τουρκαλβανῶν, διήρπαζον καὶ ἐληλάτουν τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμούς². Πολλὰ τῶν σωμάτων τούτων περιήρχοντο τὴν ὑπαιθρον πρὸς ἐκφοβισμόν τῶν ἑλληνικῶν κυρίως πληθυσμῶν καὶ μετήρχοντο πάντα τὰ μέσα τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς λεηλασίας.

Ἡ Σελίτσα, ἡ ὁποία ἤκμαζε πρὸ τοῦ 1774, διὰ τῆς καλλιέργειας τῆς πλουσίας τῆς γῆς, τῆς ἀνεπτυγμένης βιοτεχνίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, κατεστράφη ὑπὸ τῶν ἀτάκτων τουρκαλβανικῶν συμμοριῶν. Ἡ οἰκονομικὴ τῆς αὐτῆς ἀνθησις συνετέλεσε καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν, δι' ἣν καὶ διετήρει σχολεῖα σπουδαῖα. Εἶχε μάλιστα καὶ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδίδαξεν ὁ σοφὸς Μιχαὴλ Παπαγεωργίου, ὁ μαθητὴς τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρως³. Ὁ χαλασμός τοῦ 1774 ἐπέφερον οἰκονομικὸν μαρασμόν, ἡ δὲ ἐπακολουθήσασα τυραννία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐπέτεινε τὴν παρακμὴν. Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ ἐκπαιδευτικὴ παράδοσις διετηρήθη καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Σχολὴ δὲν ἐκλείσσε τὰς πύλας τῆς. Κατὰ τὴν περίοδον μάλιστα τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος ἐδίδαξεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὁ διαπρεπὴς διδάσκαλος τοῦ γένους Ἀργύριος Παπαρίζος⁴. Ἄμα τῆς πτώσεως τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐπηκολούθησαν τὰ γεγονότα, ἅτινα περιεγράψαμεν καὶ ἡ κωμόπολις ὑπέστη τὸν δεῦτερον «χαλασμόν». Οὗτος εἶχε συνεπειὰς ὀδυνηράς, διότι ἔφυγε τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων καὶ

1. Φωτοπούλου, Ἱστορία τῆς Σελίτσας, σ. 64.

2. Ἀπ. Βακαλοπούλου, Ἀπὸ τὴν Ἱστορία ἐνὸς Μακεδονικοῦ χωριοῦ, τοῦ Λιμποχόβου, στὶς ἀρχὰς τοῦ 19 αἰ. «Ὁ Φάρος τῆς Βορείου Ἑλλάδος» 2 (1940) 114: «Τὸ 1821 ἀνοιξὶς ἐξερράγη ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις καὶ διήρκεσεν μέχρι τοῦ 1821 8: ὄκτῳ ἔτη κατὰ σειρὰν. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἔφευγαν εἰς τὰ δάση, εἰς τὰ σπήλαια. Ἐκεῖ ἦταν ἡ κατοικία των. Ἀπερνοῦσαν στρατεύματα Ἀλβανικὰ καὶ δὲν εἶχον πειθαρχία. Ἦταν ὄλου ἐθελονταὶ (τουρκιστὶ μπασιποζούκ) καὶ ἔκαναν μεγάλας καταχρήσεις, ἔκλεβαν ἐφόδους, αἰχμαλώτιζαν, ἐπρόσβαλλαν καὶ πολλὰ ἄλλα. Πολλοὶ κάτοικοι ἀπέθνησκον εἰς τὰ δάση καὶ τὰς νύκτας τοὺς ἔφερναν καὶ τοὺς ἔθαπταν εἰς τὴν ἐκκλησίαν».

3. Ἀθ. Γιόμπλακη, Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ἀγίου Ἀθανασίου Ἐρατύρας, Θεσσαλονίκη 1962, σ. 13.

4. Βλ. Παράρτημα, ἔγγρ. ὑπ' ἀριθμ. 6.

παρέμεινον ὀλίγοι, ὅσοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Σέλιτσαν. Μέχρι τοῦ 1835 παρατηρεῖται ἐρήμωσις καὶ παρακμή. Μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπανῆλθον πολλοὶ κάτοικοι. Τὸ 1844 ἡ Σέλιτσα ἐπανεκτήσθη τὴν παλαιάν της κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν θέσιν καὶ τὸ 1846 ἐξηγόρασε τὰ κτήματα ἀπὸ τὴν ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν καὶ ἔπαυσε νὰ εἶναι ἱμλιάκι. Ἐπηκολούθησε περίοδος εὐημερίας, ἐγένετο ὁ Μακεδονικὸς Ἄγων, ἀπηλευθερώθη ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἀλλὰ ἡ ἀνάμνησις τοῦ φοβεροῦ «χαλασμοῦ» ἐπιζῆ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Δημοσιεύομεν ἀκολούθως ἅπαντα τὰ ἀνέκδοτα ἐγγραφα τὰ ἔχοντα σχέσιν μὲ τὴν ἀνά χειρας μελέτην. Προσεπάθησαμεν νὰ διατηρήσωμεν τὴν στίξιν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν τῶν κειμένων.

1.

Ἐνθύμησις τοῦ πρώτου «χαλασμοῦ»
(Ἀρχεῖον Ἄθανασίου Γιομπλάκη)

αφοδ Απριλήου ἠ ἡμέρα δευτέρα γράφο διὰ θύμησι οπου εγινε ὁ χαλασμός ἰ ἀπὸ τοὺς ζορπαδες τὸν μισαρὸν τὰ ὀνόματα τιοντος ησουφ ο νιβιτζας ὁ τζατζης καὶ Οσμὰν μπεκηκξῆς κὲ ὁ καραμαχμούτης καὶ χοτοκηούλης κε μπεχλουλης καὶ οἱ ἐπίληποι μπαλουμπασιαδες τὰ ὀνόματα πὶὸς τα ἡξεύρη — ἦρθαν χιλιαδες διο κε μιση κὲ ἐμπίκαν κε ἐσκότοσαν κε ὄλο το βηὸς το ἔμασαν κὲ ἔκαψαν ὀσπήτια κὲ αργαστήρια 104 καὶ ἔκαψαν ανθρωπους κε ἀπέθανον κὲ ἐπίραν βιὸς πολὴν φορτία ἀμετριτα καὶ ἐκάθισαν μέσα ἡμερες 10 κὲ βγένοντας ἐπιραν ως σκλαβους τὸν κυρ ἀναγνώστην αλεξιουν κοτζιαμπάσιν καὶ ἐπίλιπους 10 καὶ ἔκαψαν τὴν ἐκλισῆαν τῆς ἁγίας Παρασκεβῆς κε τὸν ἁγίον Αποστόλον τὴν ἐκλισιαν κε εγινε θρίνος κε ὀδηρμὸς κε γραφο δια θίμηση.

Καλλινικος.

2.

(Ἀρχεῖον Ἰ. Ν. Ἁγίου Γεωργίου Ἐρατύρας)

Ἐπὶ χάρτου πολυτελοῦς, διαστάσεων 0,38 X 0,24, εἰς καλὴν κατάστασιν.

Ἐπὸ τὸν ἐνδοξότατον Μουσταφᾶ μπη καπουτζίμπεη καὶ κεχαγιὰ μπέη τοῦ ὑψηλοτάτου Βεζῆρ Αχμέτ Πασᾶ ἐφένδη μου.

Τουρκικὴ ἐπιγραφή

Ἐπογραφή

(Τ. Σ)

Πρὸς ἐσᾶς ραγιάδες Σέλιτζας σᾶς φανερόνομεν, ὅτι ἐλάβαμε ἀπὸ τοὺς

1. Ἀκολουθεῖ λέξις δυσανάγνωστος.

ἀπεσταλμένους σας γρόσια πέντε χιλιάδες 5.000. μένονν ἀκόμη νὰ στείλητε Γρ. τριανταπέντι χιλιάδες τα οποια μίαν ὥραν πρωτιτερα να τὰ συναξετε και νὰ ἔλθουν εδῶ μὲ τὰ χέρια μας μὲ το μαριβέη(;) τοῦ ἀγαπητοῦ μας Οσμὰν αγᾶ μπουμπασίρη¹ σας, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ δώσητε διὰ χισμέτι² του τρεῖς χιλιάδες γρόσια μόνον και ὄχι ἄλλα. Οὕτω νὰ καμετε και ὄχι ἄλλως ἐξ ἀποφάσεώς σας.

1821 δεκεμβρίου 7

Ἐπογραφή

3.

(Ἀρχεῖον Ἰ. Ν. Ἁγίου Γεωργίου Ἐρατύρας)

Τὸ κατωτέρω ἔγγραφον εἶναι γεγραμμένον ἐπὶ χάρτου πολυτελοῦς, διαστάσεων 0,32 × 0,23 μ. Εἰς τὸ ἄνω μέρος δεξιὰ φέρει σφραγίδα τουρκικὴν, εἰς τὸ μέσον τουρκικὴν ἐπιγραφὴν και κάτω δύο σειρὰς δυσαναγνώστων γραμμάτων. Πιθανὸν νὰ εἶναι οἱ τίτλοι τοῦ γράφοντος.

Πρὸς εσᾶς Κοτζιαμπάσηδες και λοιποὶ ραγιαδες τῆς Σέλιτσας, διὰ του παρόντος ημετερον Ἐψηλοῦ Μπουγιορουλδιοῦ³, σᾶς φανερόνωμεν ἐπειδὴς και ὁ μπιζιλχανές τοῦ Τζομαγιά Καζασή ἔχει χρεῖαν διὰ τὸ δυσβάστακτον και ἀνικονόμητον τοῦ Ἰνταρέ⁴ του διὰ τούτου εἶναι χρεῖα νὰ βοηθήσητε και σεις ἀναλογως τῆς καταστάσεως σας γρόσια 1.500, τα ὁποῖα μπιρ ταμάμ⁵ να τὰ ἐγχειρισετε εἰς τὸν ἐπιφεροντα. Τὰ βαρη τα ἔδικα σας κατὰ μέρος, το ὄντι πολλὰ εἶναι διὰ τούτο και γνωρίζοντάς τα, σας ἐκατεβάσαμε και περισσοτερα ἀπὸ ἕμιση τὸν ὅπου εἶχατε δώσει τὸν ἀπερασμένον χρόνον δια τὴν ἴδιαν υπόθεσι. Δοιπὸν προθυμοποιθητε να αποδοσετε τὴν ἀνωτέρω ποσοτητα χωρὶς καμὴν ἀντιλογίαν και προφαση. Οὕτω ὡς προστάζομεν ἀκολουθήσατε και μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως.

Ἐξεδόθη τὸ ημετερον ὑψηλὸν Βογιορδὶ ἀπὸ τῶ Ντιβὰν τῆς Ρούμελης Ντερβενταντ Ναζιοῦ και Σερασκέρη ἐν ἔτη τω χιλιοστῶ ὀκτακοσιοστῶ εἰκοστῶ τρίτῳ ἐν μηνὶ Μαρτίου δευτέρα.

4.

(Ἀρχεῖον Ἀθανασίου Γιομπλάκη)

Ἐπιστολὴ ἐφ' ἀπλοῦ χάρτου, διαστάσεων 0,20 × 0,22 μ. Ἄνω και εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς ἐπιγραφὴ τουρκιστὶ και σφραγίς.

Ἀγαπημένοι μου κοτζιαμπάσηδες και παπάδες και ραγιαδες τῆς Σέ-

1. Μπουμπασίρης = κλητὴρ.

2. Χιζμέτι = μισθός.

3. Μπουγιορουλδιοῦ (Βογιορδὶ) = ἔγγραφον.

4. Ἰνταρές = προϋπολογισμός και ἰσοζύγιον προϋπολογισμοῦ.

5. Μπιρ ταμάμ = ἀκριβῶς.

λιτζας σας φανερωνον πώς του χοργιό σας τούβγαλα απού την Καστουργιά με φηρομανι ύψηλόν και με πουγιουρητή του σερασκέρ αφέντη μας και απού τωρα και δη ουλά τα δουσιμάτά σας θέλου γίνοντη με του μαρηφητη μού και εχού να σας κανου Βηκαγιέ και σηγιανετή(;) με νουφούζη τοῦ βασιλείου μας μονάχα να κητάζετε να μου κανητι ενα κονάκοι καλο δια μένα και δια τούς...¹ ουδη σιμηρα. θελω ερθου αφτου εις του χοργιο να το κοιτάξου τὰ χαλή του μένω καθώς σας γραφου νακολουθησητε χωρις αλου.

1823 μαρτίου 18

5.

(Ἀρχεῖον Ζήση Ν. Τσοτσούλα)

Ἰναφορά τῶν κατοίκων τῆς Σελίτσης πρὸς τὰς ἀρχάς.

Εἶναι γεγραμμένη εἰς διπλοῦν φύλλον σχήματος κόλλας ἀναφορᾶς. Ἰπί τῆς κορυφῆς φέρει λέξιν δυσανάγνωστον. Εἰς τὸ περιθώριον δεξιὰ φέρει σφραγίδα. Διὰ δευτέρας γραφῆς ἀνωθεν τῆς σφραγίδος φέρει τέσσαρας λέξεις δυσαναγνώστους.

Ἰνδοξότατε και ποληχρονημένε. . . .² τὴν ἐνδοξότητά σου δουλικῶς προσκνοῦμεν και τὸ χέρι σου φιλοῦμεν τὸν Θεὸν παρακαλοῦμεν διὰ τὰ χαηρὲ μουρατά(;) σου ἀμήν. με τὸ δουλικόν μας σὲ φανερώνωμεν ὅτι ἐδῶ ἐμάθαμεν ὅτι ἦλθαν ἀυτοῦ μερικοὶ χωριανοὶ και ἔκαμαν συνιέτ³ ἀπὸ τὸν ζαμπίτη μας και ἀπὸ πέντε ἔξη χωριανοὶ και ἀκούσαμεν ὅτι ἔδωσες ἠλάμι⁴ εἰς ἀυτὸ δὲν εἶμεστε ραζίδες⁵ ὄλον τὸ χωριὸν και χωρις αρτζοάλι⁶ χωριανικὸν πὼς δίδης ἠλάμι και ἂν ἔδωσες παρακαλοῦμε να μᾶς φανερώσης ποῖος εἶναι ὁ ταβατζῆς μας να ξεγηθοῦμη με ἀυτὸν εἰ δὲ μὴ να κινήσομε ὄλον τὸ χωριὸν να πιηγένωμη εἰς τὸν ρούμελην αφέντη μας να κλάψωμεν τὸ χάλι μας και να κριθοῦμε με τὸν νταβατζῆν μας εἰς δὲ ἀυτὸ δὲν τὸ δεχομαστι να βγένη ενας σερέτης να μᾶς ἀνακατόνη το χωριὸν και η ἐνδοξότης σου μὴν γενηστε καίλης να μᾶς χαλάσης το χωριὸν και ἂν θέλης τὸ καλὸν του χωριοῦ μας να μᾶς μαρτυρήσης τὸν ἀνθρωπον οπου ἦλθεν και τὰ εἶπεν ἀυτὰ να σοῦ τὸν μαρτηρίσομε και ἡμεῖς τι ἀνθρωπος εἶναι ἀυτὸς ὄλον τὸ χωριὸν μὰ ἀυτὸ τὸ θέλωμεν να μᾶς μαρτηρίσης χωρις ἄλλο. Ταῦτα και οἱ χρόνοι σου πολλοὶ ἀμήν:
1821 Ἰανουαρίου 21.

-
1. Λέξις δυσανάγνωστος.
 2. Λέξις δυσανάγνωστος.
 3. Συνιέτ = ὁμόλογον συμβόλαιον.
 4. Ἰλάμι = κοινοποίησις ἀποφάσεως.
 5. Ραζῆς = ἱκανοποιημένος, εὐχαριστημένος.
 6. Ἰαρτζοάλι = αἴτησις, ἀναφορά.

Παναγήστις Βακήλις¹ τῆς χώρας.

Παπαδημήτριος Οἰκονόμος — Παπατζήμος — Παπαδημήτριος.

Νικόλαος Ἰωάννου — Μανώλης — Θανάσης Στρέμπας.

Ἀκολουθοῦν τεσσαράκοντα ἑννέα ὑπογραφαὶ

6.

(Ἀρχεῖον Ζήση Τσοτσούλα)

Γράμμα ἐξωφλητικόν. Ἐπὶ διπλοῦ χάρτου. Ὁ γραφικὸς χαρακτήρ ἄριστος ἄνευ ἀνορθογραφῶν.

Διὰ τοῦ παρόντος μου ἐνυπογράφου, καὶ ἐμμαρτύρου τῆς ἐξωφλήσεως γράμματος δηλοποιῶ ἐγὼ ὁ ὑποκάτωθι ὑπογεγραμμένος Ἰωάννης δήμου Κορδογιάννη, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μακαρίτου πατρός μου, ἔλαβον τὸ ἀνήκον μέρος ἀπὸ τε τῆς πατρικῆς, καὶ μητρικῆς μου περιουσίας ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μου ζήσην, γεώργιον, καὶ Κότιαν μέχρι λεπτοῦ, καὶ ἐπῆρα καὶ ἐξώφλησα μὲ αὐτούς, καὶ δὲν ἔχω εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ζητῶ οὔτε ἀπὸ τὰ πατρικά μου, οὔτε ἀπὸ τὰ μητρικά μου οὐδ' ὀβολόν, ὡσὰν ὅπου ἐξώφλησα μὲ αὐτούς κατὰ τὴν εὐλογοφανῆ, καὶ ἀρεστὴν εἰς ὅλα τὰ ἀδέλφια διαμοίρασίν μας! Ὅθεν καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν καὶ βεβαίωσιν ἐγένετο τὸ παρὸν τῆς ἐξωφλήσεως γράμμα μου, καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας τῶν ἄνωθι ἀδελφῶν μου εἰς ἀσφάλειάν τους, ἵν' ἔχῃ τὸ κῆρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἐν παντὶ κριτηρίῳ.

1806 Ἀγούστου 19 Σέλτζα.

Ἰωάννης δήμου Κορδογιάννη μὴ ἰξεύροντας νὰ γράψω διὰ χειρὸς τοῦ ἀργυρίου Παπαρίζου βεβαιῶνω τὰ ἄνωθι.

Παπαχαράλαμπος ἀγιοταφίτης μάρτης

Παπαζήκος μαρτηρο

Παπαδημήτριος οἰκονόμος μαρτυρῶ

Παπα Ἰωάννης μαρτυρῶ

Παπα ἀντώνιος μάρτης

Παπατζῆμος μαρτυρῶ

δῆμος - Κωνστα μαρτυρῶ

ἀργύριος Παπαρίζου ὑπέγραψα αὐτὸν καὶ μαρτυρῶ

Κόστας μοσολη μαρτηρο

Λουκας λαζάρου μαρτυρῶ

γηοργιος караπάντζηος μαρτηρο

ληωτης Πεστρηκίλη μαρτηρο

1. Βεκήλι (Βακήλης) = ἀντιπρόσωπος.

7.

Ἐμόλογον ἐπὶ τῇ συνάψει δανείου

(Ἀρχεῖον Ἰωάννου Στρέμπα)

Ἐπὶ χάρτου ἡμιεμφαρμένου σχήματος ἐπιστολικοῦ.

Διὰ τῆς παρούσης μας ὁμολογοῦσας φανερωνομοὶ καὶ ὁμολογοῦμοὶ οἰμὲς οἱ χωριανοὶ σιλιτζιῶταις μεγάλοι καὶ μοικροὶ ὅτοι ἐδανοῖσθαιμεν διὰ χρεῖαν τῆς χώρας μας παρὰ τὸν χαλοῖμην ἀνοιφοῖον τῷ Τζαφεραγαν Γρ. 420, ἡτοὶ τετρακόσια οἴκοση τα ὅποια ὡς προοιποσχομεσθε ἐφχαρις στοῖσωμοι . . .¹ μοιὰ ἡμέρα καὶ ἂν ἀπερασον ἀπὸ τὸν κερὸν καὶ τρέχον μὲ τὸν διάφωρον τὰ δέκα δώδοικα τὸν χρόνον καὶ δοιὰ τοῦ Βέβιον τῆς ἀλοιθείας δοῖνομοὶ τὴν παροῦσα μας εἰς χρεῖαν τῶν χαλοῖμοι νὰ ἔχοι το κοῖρωσ καὶ εἰς στὸ ἐνδοικξοὶ 1828 Μαρτίου 15. γεώργης βασιλῆς μαζὸ μὲ τὴν χῶρα βεβαιῶ

1829

Ἀδάμος Τζιάντζιαρης βεβιώνου

Νίκος Τζιουμπρα Βεβιώνου

Θεοχάρης Μπαρμπαροῦσης Βεβιώνου

Δημήτριος Θιούμη βεβιώνου

λαζος » βεβαιώνω

γεώργης Ἀρβανίτης βεβιώνου

ἐγὼ ὁ Νουκόλας γοντζος βεβιώνου

Δημήτριος Στρέμπα βεβιώνου

Νιακους Δήμον βεβιώνου

Νικόλας Μήληου βεβιώνου

Εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ ὁμολόγου ἡ πρώτη σειρά εἶναι δυσανάγνωστος, ἀκολούθως δὲ ἀναγράφονται αἱ δόσεις δι' ὧν ἐξωφλήθη τὸ χρέος ὡς ἐξῆς:

Τὸ Χαλήμοι γιὰ ἠκοσιπεντε	γρόσια	25
Τεσλιμας ὁ Ἀδάμος τὸν Χαλήμη ἕτερα	γρόσια	25
Κόπας Χατζημάμας χαλήμ	γροσια	30
		<u>80</u>
δυσανάγνωστος. . . .		5
1833 Ὀκτωβρ. μοὶ χεῖρι μου δέκα ἑπτα		17,10
μοὶ χεῖρι τοῦ τζῆμ. . . . δέκα		10
1834 Ἰαν. 6 Χαλήμη		90
1835 Ἰαν. 13	γρόσια	218
	Γρόσια.	<u>420,10</u>

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΙΟΜΠΛΑΚΗΣ

1. Λέξεις δυσανάγνωστος.

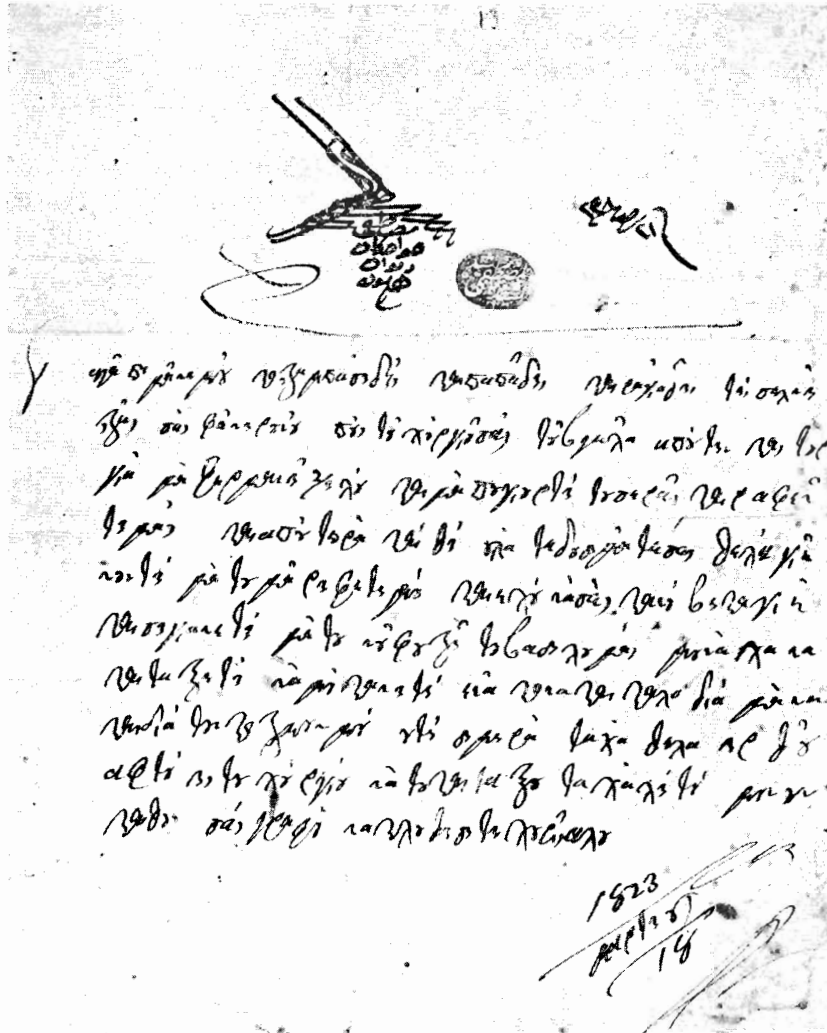
ZUSAMMENFASSUNG

In der kleinen Stadt Eratyra (Selitza) gibt es eine Überlieferung, dass einmal eine grosse Zerstörung stattgefunden hat. Das ist wahr, aber der Zerstörungen waren zwei.

Die erste Vernichtung geschah im Jahre 1774. Darüber haben wir eine Nachricht aus einer Schrifts-Erinnerung. Wir erfahren, dass 2.500 irreguläre Truppen, Türkalbanesen, in die kleine Stadt eingedrungen waren und Handelsartikel und verschiedene andere Dinge geraubt, Kaufläden, Häuser und Kirchen verbrannt, Menschen erschlagen und viel mehr in Gefangenschaft geführt haben.

Nach dieser furchtbaren Katastrophe haben viele Einwohner die Flucht ergriffen, und die meisten sind ins Ausland ausgewandert. Die kleine Stadt ist zum Dorf geworden. Die zweite Zerstörung bezeugen Urkunden dieser Zeit, welche wir in dieser Arbeit publizieren. Im Jahre 1820 änderten die türkischen Behörden die Steuerauflage und verlangten mehr Geld von den armen Untertanen. Wenn die Steuerpflichtigen das Geld nicht geben konnten, dann schickten die Türken irreguläre Scharen in das Dorf, um viel Schaden anzurichten. So geschah es im Jahre 1824; die Einwohner von Selitza konnten die hohe Steuer nicht bezahlen, weswegen die Türken eine Menge von irregulären Soldaten schickten, welche viele Grausamkeiten verübten. Die meisten der Einwohner waren ins Ausland ausgewandert, nur die Kranken und Greise im Dorf geblieben.

Dies waren die zwei Zerstörungen, welche noch in der Erinnerung des Volkes leben.

Φωτοτυπία τοῦ 6π^ο ἀριθμ. 4 ἐγγράφου